

Bibliometric Analysis of Research on Career Development of Gifted Students

Res. Asist. Cüneyd Çelik

Muğla Sıtkı Koçman University - Türkiye
ORCID: 0000-0002-1188-6260
e-mail: cuneydcelik@mu.edu.tr

Asist. Prof. Dr. Güliz Kaymakçı

Tokat Gaziosmanpaşa University - Türkiye
ORCID: 0000-0002-3428-5214
e-mail: gulizkaymakci@gmail.com

Prof. Dr. Şendil Can

Muğla Sıtkı Koçman University - Türkiye
ORCID: 000-0001-9313-7273
e-mail: csendil@mu.edu.tr

Abstract

The purpose of the current study is to perform bibliometric analysis and interpretation of international studies indexed in the SCOPUS database. In this respect, it is thought that the study will shed light for future studies on the career planning of gifted students. The study was conducted by using the bibliometric mapping method based on the descriptive research approach. In line with the purpose of the study, the literature review was conducted using the SCOPUS database, which indexes journals from different disciplines, by using the key concepts of "Gifted*" or "Talented" and "Career" between 09:00 and 19:00 (GMT +3) on 24.08.2022. The bibliometric analysis was performed on 47 articles selected on the basis of the inclusion and exclusion criteria from a total of 1679 articles. The bibliometric analysis of the articles was made in terms of year, authors who contributed the most to the field, the countries in which they were published and key concepts. According to the results of the bibliometric analysis, the effects of parents, school counsellors, various teaching techniques and demographic characteristics on the career planning of gifted middle school students are emphasized in the articles. In this respect, it is thought that studies in which gifted middle school students will be helped to realize their own identities should be expanded by making use of both qualitative and quantitative measurement tools. In addition, the inclusion of the career life of field experts from various sectors or of gifted adults in the teaching process and the organization of trips to various institutions and organizations and investigating the effects of these trips on gifted students can bring a different perspective to the career planning process of gifted students.

Keywords: Special education, Gifted student, Bibliometric analysis, Career planning,

**E-International Journal
of Educational
Research**

Vol: 14, No: 2, pp. 68-82

Research Article

Received: 2022-11-21

Accepted: 2023-03-14

Suggested Citation

Çelik, C., Kaymakçı, G. & Can, Ş. (2023). Bibliometric analysis of research on career development of gifted students, *E-International Journal of Educational Research*, 14 (2), 68-82. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1206389>

Extended Abstract

Problem: Each country supports its gifted students with educational programs by identifying them with different methods and techniques in line with its own political, sociological, psychological and scientific goals. In Turkey, the education of gifted students in Science and Art Centres (BİLSEM) affiliated to the Ministry of National Education was started in 1995 (MEB, 2020) and curricula were developed in line with the needs of the time. In 2021, the Ministry of National Education prepared a Science and Art Centre Future Preparation Psychoeducation Program to support the career development of gifted middle school students who continue to attend the program of recognizing individual talents and developing special talents. With this program, it is aimed to contribute to the development of students' self-recognition in terms of their interests and abilities and skills of recognizing professional options and making decisions (MEB, 2021a).

Gifted students show a set of skills that are more sophisticated than those of their normal peers in terms of physical and psychomotor, emotional, spiritual, intellectual and social skills (Touron, Touron & Silvero, 2005). Another remarkable characteristic of gifted students is that they have a wide range of interests (Akdoğan, Koçak & Subaşı, 2017). This makes it likely that some difficulties will arise while they are trying to decide the best career for themselves (Stewart, 1999).

It is suggested that career planning should be started at early ages for students and even earlier for gifted students (Güleç, Karaburçak, Tatar & Akalan, 2020). However, the subject of career development of gifted students is a subject that has not been adequately researched in the relevant literature (Chen & Wong, 2013; Greene Burton, 2016). Although there are many studies conducted on the career decisions of adolescents (Chiesa, Massei & Guglielmi, 2016; Sawitri, Creed & Zimmer-Gembeck, 2014; Sovet & Metz, 2014), there are relatively fewer studies on the career education of gifted students (Jae Yup & Marie, 2019).

In studies on the career planning of gifted students, the effects of parents (Perrone, Civiletto, Webb & Fitch, 2004; Borland, Schnur & Wright, 2000), school counsellors (Smith & Wood, 2020), various teaching techniques (Kara, 2019) and demographic variables (Jung & Young, 2019) have been emphasized. In addition, it is seen that the career planning of gifted students is examined in a longitudinal process (Rački, Škugor & Sablić, 2018; Fiebig & Beauregard, 2011). However, no study was found in the literature examining general trends. In this respect, the purpose of the current study is to make and interpret the bibliometric analysis of international studies indexed in the SCOPUS database.

Method: The current study was conducted by using the bibliometric mapping method based on the descriptive research approach. In line with the purpose of the study, the literature review was carried out between 09:00 and 19:00 (GMT +3) on 24.08.2022, using the SCOPUS database, which indexes journals from different disciplines. The search process of the studies on gifted students was carried out by using the concepts of "gifted" and "talented". On the other hand, in order to reach as many studies as possible on the career, only the keyword "career" was used. Thus, it was expected to reach studies including keywords such as "career development, career interest, career plan, career outcome, career choose, career direction, career intention, career aspiration". A search was carried out in the SCOPUS database with the key concepts of "Gifted*" or "Talented" and "Career" in order to include the studies belonging to these two fields together (Access date: 24.08.2022).

In the first search, a total of 1679 studies were reached. The studies were limited to "research articles" in order to ensure that the review process was successfully completed, and thus the number of the articles was reduced to 1068. Then, the related studies were limited to "educational sciences" or "social sciences" and reduced to 578 studies. Since the education of gifted students in Turkey was started in 1995, they were classified as studies from 1995 to 2021 and reduced to 431 articles. Finally, in order to examine the studies in detail, they were limited to "English", which is the dominant language in the international literature, and reduced to 395 articles. In the first stage of the analysis, the title, abstract and keywords of 395 articles were examined one by one to check whether they were consistent with the purpose of the current study and a total of 129 articles that matched with the purpose of the study were kept. At this stage, since the sample group was predominantly represented by the concept of "talented" in studies on athletes, students preparing for the Olympic exams, and competent workers in the sector, these studies on this subject were excluded from the analysis. In the second stage of the analysis, the method section of each article was examined one by one. At the end of the second stage, the studies that are not on middle school students were eliminated and it was decided that 47 articles matched with the purpose of the study.

Findings: A total of 47 studies were found between 1995 and 2021. In this connection, one study for each of the following years was found; 2020, 2015, 2014, 2008, 2003, 2002 and 1997 while two studies for each of the

following years were found; 2017, 2016, 2013, 2011, 2010 and 2006 and three studies for each of the following years were found; 2019, 2018, 2009, 2005 and 2004, four studies for each of the following years were found; 2012 and 2007 and finally five studies were found for 2000. On the other hand, no article on the subject was found for 2021. To the literature on the career planning of gifted middle school students, contributions were made to the literature by Moon, S. M., Feldhusen, J. F., Perrone, K. M., Jung, J. Y. and Fiebig, J. N. With 2 studies each and Kerr, B., Kurpius, S. E. R., Caleon, I. S., Subramaniam, R., Borland, J. H., Schnur, R., Wright, I., Yoo, J. E., Kelly, K. R. and Boston, J. S. with 1 study each. The authors cited the most on the subject are Moon, S. M., with 81 citations and Kerr, B. and Kurpius, S. E. R. with 62 studies each.

In the SCOPUS database, 25 studies from the United States, 4 from Australia, 2 from Germany, Hong Kong and South Korea each were found in the literature on the career planning of gifted students. Similarly, two studies named Impact of digital media on gifted students' career choices and Gifted students' purpose in life were found from Turkey. One study was found from each of the following countries; Canada, Finland, England, Switzerland, Malaysia, Croatia, Netherlands, ,..., Poland.

A total of 91 different keywords from 47 articles on the relevant subject in the SCOPUS database were gathered under 9 clusters as a result of the analysis made with the VOSviewer program. Some of these clusters are the gifted students' teachers, gender, parents' demographic features, state of being disadvantaged or not and factors affecting their career choices.

It can be said that the key concepts of students' career planning are gathered under the concepts of career, career choice/ aspiration/ orientation/ development/ decision-making process/ assessment/ education/ expectation/ intervention/ outcomes. In this respect, researchers who aim to work on the career planning of gifted students can conduct a literature review on the basis of these concepts.

Discussion and Suggestion: Bibliometric research examines the studies in the literature with a broad perspective. In this respect, the results of a bibliometric analysis play a very important role in determining both the current situation in the literature and the gaps or deficiencies in the literature. In this regard, according to the results of the bibliometric analysis in the current study, the effects of parents (Perrone, Civileto, Webb & Fitch, 2004; Borland, Schnur & Wright, 2000), school counsellors (Smith & Wood, 2020), various teaching techniques (Kara, 2019) and demographic variables (Jung and Young, 2019) have been focused on in the literature. In addition, research on the current careers of gifted students after graduating from education programs has also been found (Hany & Grosch, 2007). However, it is thought that the number of these studies in the literature should be increased and more detailed information should be obtained on the relevant subject.

On the other hand, Watters (2010) stated that cognitive-personal and environmental factors are effective in the career choices of gifted students. The Ministry of National Education (2021), on the other hand, claimed that creating opportunities that allow gifted students to get to know themselves by using both qualitative and quantitative assessment tools will provide information about possible career options and prevent misdirection stemming from incomplete and inadequate information. In this regard, it is thought that studies in the literature that will enable gifted students to realize their own identities should be further expanded.

Moreover, the quality of the knowledge and experience that the teacher guiding gifted students brings to the classroom and the extent to which this knowledge meets their needs are considered important (Watters, 2010). However, it may not be possible for a gifted teacher to meet this alone. In this respect, it is thought that the contribution of field experts from various sectors in the career planning process of gifted students to the classroom environment will be effective on students. In fact, Melber (2003) observed significant improvements in the attitudes of gifted students towards a science career, in their understanding of scientific work and scientists and in their cognitive knowledge about museology. It is thought that field trips to various institutions and organizations from daily life outside the museum or studies on the awareness of students as a result of experts from different disciplines coming to the classroom should be increased.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimine Yönelik Araştırmaların Bibliyometrik Analizi

Arş. Grv. Cüneyd Çelik

Mugla Sıtkı Koçman Üniversitesi - Türkiye

ORCID: 0000-0002-1188-6260

e-mail: cuneydcelik@mu.edu.tr

Asist. Prof. Dr. Güliz Kaymakçı

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi - Tokat

ORCID: 0000-0002-3428-5214

e-mail: gulizkaymakci@gmail.com

Prof. Dr. Şendil Can

Mugla Sıtkı Koçman Üniversitesi - Türkiye

ORCID: 000-0001-9313-7273

e-mail: csendil@mu.edu.tr

Özet

Mevcut araştırmanın amacı, SCOPUS veri tabanında taranan uluslararası çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması ve yorumlanmasıdır. Bu bakımdan mevcut araştırma gelecekte özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması üzerine yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Mevcut araştırma betimsel araştırma yaklaşımına dayalı bibliyometrik haritalama yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili alan yazın taraması, farklı disiplinlerin yer aldığı dergileri endeksleyen SCOPUS veri tabanından yararlanılarak 24.08.2022 tarihinde 09:00-19:00 (GMT +3) saatleri arasında "Gifted*" or "Talented" and "Career" anahtar kavramlarıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen 1679 adet makaleden dâhil edilme ve hariç tutulma kriterleri kapsamında 47 makale üzerinde bibliyometrik analiz yapılmıştır. Buna göre makalelerin; yıl, alan yazına en fazla katkı sağlayan yazarlar, yayınlandığı ülkeler ve anahtar kavramlar açısından bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bibliyometrik analiz sonucuna göre özel yetenekli ortaokul öğrencilerin kariyer planlamasında; ebeveynlerin, okul rehber öğretmenlerinin, çeşitli öğretim tekniklerinin ve demografik özelliklerin etkisi üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu bakımdan gerek nitel gerekse nicel değerlendirme araçlarından faydalanarak özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin kendi kimliklerini fark edeceği çalışmaların yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca çeşitli sektörlerden alan uzmanlarının veya geçmişte özel yetenekli statüsünde olan yetişkinlerin kariyer hayatlarının öğretim sürecine dahil edilmesi ve çeşitli kurum ve kuruluşlara gezilerin düzenlenmesi ile öğrenciler üzerindeki etkisine yönelik çalışmaların tasarlanması, öğrencilerin kariyer planlama sürecine farklı bir bakış açısı kazandırabilir.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, Özel yetenekli öğrenci, bibliyometrik analiz, kariyer planlama

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 14, No: 2, ss. 68-82

71

Araştırma Makalesi

Gönderim: 2022-11-21

Kabul: 2023-03-14

Önerilen Atıf

Çelik, C., Kaymakçı, G. ve Can, Ş., (2023). Özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik araştırmaların bibliyometrik analizi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 68-82. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1206389>

GİRİŞ

Eğitim, bireyin davranışında, zihninde, duygusalında başta kendisi sonra içinde bulunduğu ulusu/toplumu ve en sonra onun da içinde bulunduğu evrenseli mutlu edecek değişimi sağlamaktır (Toprakçı, 2021). Değişim sağlanırken bireyin istek, yetenek ve yeterliğinin dikkate alınması sonucun etkililiği açısından önemlidir. Çocukların her birinin toplum ve dünya için önemli olmasının yanında özel çocukların varlığı da bir gerçektir. Akranlarından farklı özelliklere sahip bu öğrencilerin farklı bir eğitim programına dahil olmaları ya da normal eğitime devam ederken desteklenmeleri gerekmektedir (Toprakçı, 2016). Söz konusu özel öğrencilerin bir kısmı akranlarına göre kısmen, çoğunlukla veya tamamen ileri özellikler gösterebilmektedir. Özel yetenekli öğrenciler olarak isimlendirilen bu çocuklarla ilgili olarak her ülke kendi politik, sosyolojik, psikolojik ve bilimsel hedefleri doğrultusunda birbirinden farklı yöntem ve teknikler ile belirleyerek, özel öğretim programları uygulayarak desteklemektedir. Bir özel eğitim programının uygulanması ayrı eğitim (özel sınıflar, okullar vb.) ve birlikte eğitim (okula erken başlatma, sınıf atlatma, zenginleştirme vb.) üzere iki şekilde gerçekleştirilebilmektedir (Genç, 2016). Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) özel yetenekli öğrencilerin (zenginleştirme) eğitimine 1995 yılında başlanmış (MEB, 2020) ve zamanın ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programları geliştirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, 2021 yılında, bireysel yetenekleri fark etme ve özel yetenekleri geliştirme programına devam eden özel yetenekli ortaokul öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemek amacıyla Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Hazırlığı Psikoeğitim Programı hazırlamıştır. Bu programla birlikte öğrencilerin; ilgi ve yetenekleri açısından kendini tanıma, mesleki seçenekleri fark etme ve karar verme becerisi geliştirmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır (MEB, 2021a).

BİLSEM’ler, özel yetenekli öğrencileri yalnızca IQ testi sonucuna göre değil, ön değerlendirmede öğretmen gözlem formları ve genel yetenek düzeyini belirleyen grup taramalarını da kullanmaktadır (Güleç et. all., 2020). Bu bireylerin potansiyellerinin açığa çıkarılması ile bireysel farklılıkları ve hazır bulunuşluluk düzeyleri göz önünde bulundurularak; yaratıcılık, liderlik ve akademik alanlardaki yeteneklerinin geliştirilmesi sağlanacaktır (MEB, 2021b). Diğer taraftan öğrenci, gelecekte kariyer planlarken sahip olduğu potansiyel doğrultusunda yönlendirilmektedir (Davaslıgil, 2004).

Özel yetenekli öğrenciler, fiziksel ve psikomotor, duygusal, ruhsal, entelektüel ve sosyal beceriler (Touron, Touron & Silvero, 2005) ve geniş ilgi alanına sahip olma (Akdoğan, Koçak & Subaşı, 2017) açısından normal akranlarına göre ön plana çıkmaktadırlar. Ayrıca kişisel özellikler ve çevresel faktörler nedeniyle aşırı duyarlılık, asosyalite ve mükemmeliyetçilik davranışları, duygusal açıdan tutarsızlık göstermeleri de diğer farklılıkları arasında olabilmektedir (Abu Yazid & Aliza 2009; Ng & Sandiyao 2005). Öte yandan genellikle sosyal ve duygusal zorluklar (Yoo & Moon 2006), akranlarına göre yüksek kaygı (Cho-Hee 2009), düşük benlik saygısı (Vialle, Heaven & Ciarrochi, 2007), mükemmeliyetçilik (Speirs vd., 2009), aşırı rekabet (Tomlinson, 2008), aşırı özeleştirme (Cho-Hee, 2009) ve sosyal ve duygusal uyum sorunları (Norah & Abu Yazid 2010) gibi duygusal ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durum, söz konusu bireylerin kariyerini belirleme sürecinde bir takım güçlüklerin yaşanmasına neden olabilmektedir (Stewart, 1999). Bu bağlamda alan yazına göre profesyonel destek almadan serbest bırakılması durumunda başarısız olması muhtemel olarak görülmektedir (Ishak & Abu bakar, 2014). Yine alan yazında bu güçlüklerin üstesinden gelmek için yapılacak en etkili yöntem, kariyer danışmanlığı olarak görülmektedir. Özellikle öğrencinin en güçlü olduğu alana kanalize edilmesi ve bu doğrultuda bir alan seçilmesi, öğrencinin gerek motivasyonu gerekse de performansını artırdığı için, kariyer planlamasının da bu doğrultuda olması gerektiği ifade edilmektedir (Sürücü, Kontaş & Bacanlı, 2015).

Kariyer planlama sürecinde gelişim gösteren bir durum olması nedeniyle erken yaştan itibaren başlanması hatta bu sürecin özel yetenekli öğrencilerde daha erken yaştan itibaren olması gerektiği önerilmektedir (Güleç et all., 2020). Ancak özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine ilişkin alan yazın, yeterince araştırılmamış bir konu olarak görülmektedir (Chen & Wong, 2013; Greene Burton, 2016). Mevcut araştırmalar ergenlerin kariyer kararları hakkındaki araştırmaların derinlemesine yapılmasına rağmen (Chiesa, Massei & Guglielmi, 2016; Sawitri, Creed & Zimmer-Gembeck, 2014; Sovet & Metz, 2014), özel yetenekli öğrencilerin kariyer eğitiminde konu çeşitliği diğer konulara göre nispeten daha arka planda kaldığı ifade edilmiştir (Jae Yup & Marie, 2019). Bibliyometrik araştırmalar da alan yazındaki bu eksikliğin ortaya konmasına katkı sağlamaktadır.

Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlamasına yönelik yapılan çalışmalarda; ebeveynlerin (Perrone vd., 2004; Borland, Schnur & Wright, 2000) okul rehber öğretmenlerinin (Smith & Wood, 2020), çeşitli öğretim tekniklerinin (Kara, 2019), demografik özelliklerin (Jung & Young, 2019) etkisi üzerinde durulduğu görülmektedir. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması boyutsal bir süreç içinde incelendiği (Rački, Škugor & Sablić, 2018; Fiebig & Beauregard, 2011) görülmektedir. Ancak alan yazında genel eğilimlerin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan mevcut araştırmanın amacı SCOPUS veri tabanında taranan uluslararası çalışmaların bibliyometrik analizinin yapılması ve yorumlanmasıdır. Bu bakımdan gelecekte özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması üzerine yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırma da şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Uluslararası alan yazında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması üzerine yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması alan yazınına en fazla katkı sağlayan araştırmacılar kimlerdir?
3. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması alan yazınına katkı sağlayan ülkelerin dağılımı nasıldır?
4. Uluslararası alan yazında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması kapsamında yapılan çalışmaların konu ağı haritası nasıldır?

YÖNTEM

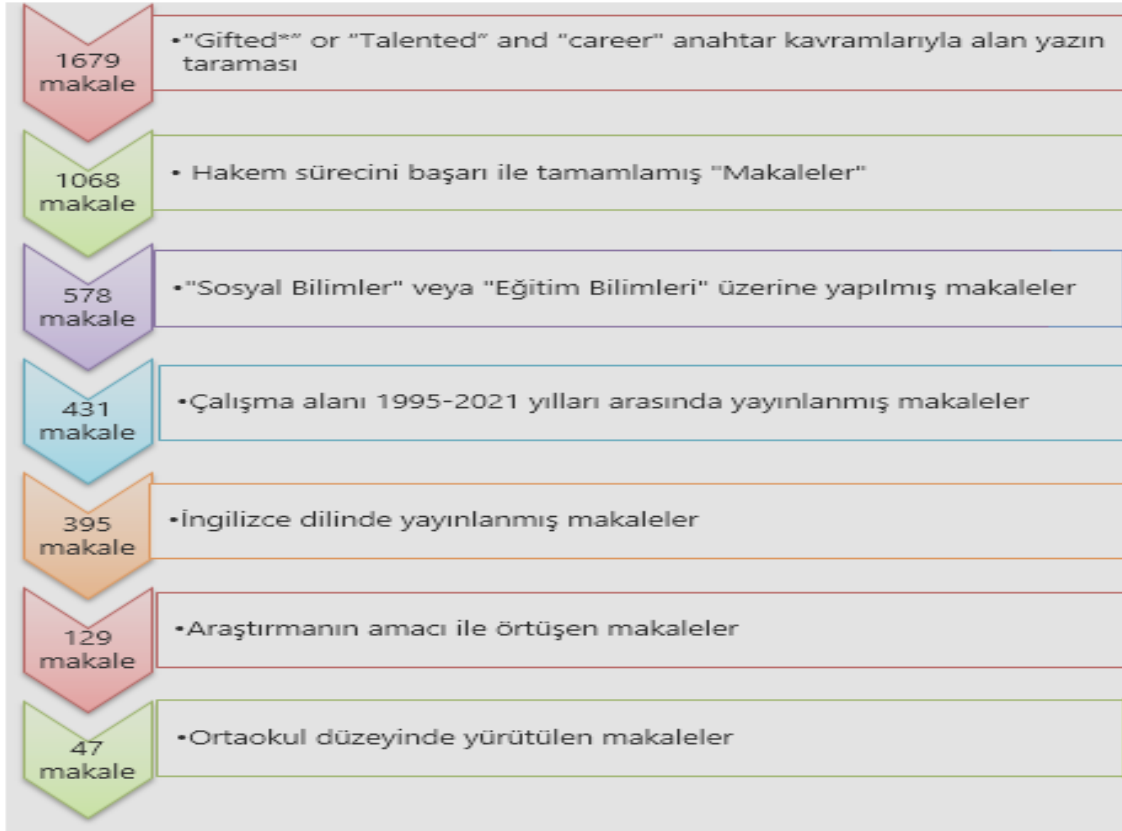
Mevcut araştırma betimsel araştırma yaklaşımına dayalı bibliyometrik haritalama yöntemi ile yürütülmüştür. Bu yöntem, veri tabanlarında bir konuya ilişkin meta verilerden yararlanılarak, ilgili alan yazındaki yazarlar, genel eğilimler, paradigma değişimleri ve kilit noktalara ilişkin bilgiler hakkında bir çerçeve oluşturmaktadır (Roemer ve Borchardt, 2015).

1. Verilerin toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili alan yazın taraması, farklı disiplinlerin yer aldığı dergileri endeksleyen SCOPUS veri tabanından yararlanılarak 24.08.2022 tarihinde 09:00-19:00 (GMT +3) saatleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bibliyometrik analiz için SCOPUS veri tabanının kullanılması, diğer veri tabanlarına göre daha fazla sayıda disipline ve daha çok dergiye kaynaklık etmesinden kaynaklanmaktadır (Akkaya ve Ertekin, 2021; Falagas vd., 2008). Uluslararası alan yazında özel yetenekli öğrenciler için çeşitli kavramların kullanıldığı görülmektedir. Bu kavramlar genellikle "gifted" ve "talented" üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sebepten özel yetenekli öğrenciler ile yapılan çalışmaları tarama işlemi "gifted" ve "talented" kavramları ile gerçekleştirilmiştir. Diğer taraftan özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmaları geniş tutmak amacıyla yalnızca "career" kavramı ile tarama işlemi gerçekleştirilmiştir. Böylece "career development, career interest, career plan, career outcome, career choose, career direction, career intention, career aspiration" gibi daha geniş anahtar kelimeler ile yapılan çalışmalara ulaşılması beklenmiştir. SCOPUS veri tabanında bu iki alana ait çalışmaları birlikte sınırlandırmak amacıyla "Gifted*" or "Talented" and "Career" anahtar kavramlarıyla tarama gerçekleştirilmiştir (Erişim tarihi: 24.08.2022).

İlk tarama aşamasında 1679 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar, hakem sürecini başarıyla tamamladığından emin olmak amacıyla "makaleler" (research article) ile sınırlandırılarak 1068 adet makaleye ulaşılmıştır. Ardından ilgili çalışmaların "eğitim bilimleri" ya da "sosyal bilimler" ile sınırlandırılarak 578 çalışmaya indirgenmiştir. Türkiye'de özel yetenekli öğrencilerin eğitimine 1995 yılında başlandığı için 1995 yılından 2021 yılına kadar olan çalışmalar şeklinde sınıflandırılarak 431 makaleye indirilmiştir. Son olarak çalışmalar detay bir şekilde incelenebilmesi için uluslararası alan yazında hâkim dil olan "İngilizce" ile sınırlandırılarak 395 makaleye indirilmiştir. Analizin ilk aşamasında 395 makalenin başlık, özet metin ve anahtar kelimeleri tek tek incelenerek araştırmanın amacı ile tutarlı olup olmadığı kontrol edilmiş, araştırma amacıyla örtüşen 129 makale geriye kalmıştır. Bu aşamada sporcular, olimpiyat sınavlarına hazırlanan öğrenciler, sektörde yer alan işçilerin yetkin olanları üzerindeki çalışmalarda da örneklem grubu ağırlıklı olarak "talented" kavramı ile temsil edildiği için buna yönelik çalışmalar analiz dışında tutulmuştur. Araştırmanın ikinci kez analiz sürecinde ise her makalenin yöntem

bölümü tek tek incelenmiştir. Bunun sonunda ortaokul düzeyinde olmayan çalışmalar elenerek 47 makalenin araştırmanın hedefleriyle örtüştüğüne karar verilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalara ilişkin akış şeması Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırma Sürecine İlişkin Akış Şeması

Dâhil edilme kriterleri:

1. Araştırma kapsamına, SCOPUS veri tabanında yayınlanmış çalışmalar dâhil edilmiştir.
2. Türkiye’de Bilim ve Sanat Merkezleri 1995 yılında hizmet vermeye başladığı için 1995 yılından itibaren yapılan yayınlar dâhil edilmiştir.
3. İlgili alan yazında 1995 ile 2021 yılları arasında yayınlanmış çalışmalar dâhil edilmiştir.
4. Hakem değerlendirme sürecinden geçtiği için yalnızca araştırma makaleleri dâhil edilmiştir.
5. Araştırmanın başlığında, özet metninde, araştırmanın anahtar kelimeleri arasında özel yetenekli öğrencileri temsil eden *gifted* veya *talented* kavramları ile, onlarında kariyerleri üzerine yapılan çalışmaları içeren "career" kavramını içeren çalışmalar dâhil edilmiştir.
6. İlgili çalışmalar daha derinlemesine incelenebilmesi amacıyla yalnızca İngilizce dilinde yapılan çalışmalar dâhil edilmiştir.
7. Konu ile ilgili teorik çerçevenin tartışıldığı araştırmalar dâhil edilmiştir.

Hariç tutulma kriteri ise bir adet olup şu şekildedir;

1. Tam metin bildiri, özet metin bildiri, kitaplar ve kitap bölümlerinden oluşan yayınların, hakem sürecine ilişkin net bilgiler sunmadığından dolayı kapsam dışında tutulmuştur.
2. Sporcular, olimpiyat sınavlarında hazırlanan öğrenciler, sektörde yer alan işçilerin yetkin olanları için alan yazında ağırlıklı olarak "talented" kavramı kullanıldığı için bu örneklem gruplarına yönelik kariyer çalışmaları hariç tutulmuştur.
3. Özel yetenekli ortaokul öğrencileri ve onların ebeveyn ve öğretmenleri dışında yapılan çalışmalar.
4. Konu ile ilgili sistematik review, meta-analiz çalışmaları hariç tutulmuştur.
5. Ortaöğretim ve üniversite düzeyindeki özel yetenekli öğrenciler ile yapılan çalışmalar hariç tutulmuştur.

2. Geçerlik Güvenirlik Analizi

Araştırmanın sınırlılıkları ("Gifted*" or "Talented" and "Career"; Erişim tarihi: 24.08.2022 (09:00-19:00; Makale; Sosyal bilimler; İngilizce) kapsamında belirlenen 395 makale, alan uzmanı bir doktor öğretim üyesi (Kodlayıcı 1) ve bir doktora öğrenci (Kodlayıcı 2) tarafından araştırmanın dâhil edilme ve hariç tutulma kriterleri dikkate alınarak 129 makaleye indirgenmiştir. Ardından bu 129 makaleye kodlayıcılar tarafından kolay bir değerlendirme sağlanması amacıyla 1'den 129'a kadar bir sayı atanmış ve kodlayıcılar tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme iki aşamadan (ön değerlendirme ve son değerlendirme) oluşmaktadır. Ön değerlendirme, iki kodlayıcının birbirinden ayrı şekilde; son değerlendirme ise iki kodlayıcının birlikte ortak görüşmesi ile gerçekleşmiştir. Kodlayıcı 1 ve 2'ye ait kodlar ile kodlayıcılar arasındaki ortak kodlara ilişkin detaylı bilgi Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Kodlayıcı 1 ve kodlayıcı 2'e göre dâhil edilme ve hariç tutulma kriterlerine uyan makalelerin numaraları

Kodlayıcı 1 (53 makale)	Kodlayıcı 2 (51 makale)	Ortak kod (43 makale)
37, 38, 61, 73, 83, 87, 92, 93, 99, 127, 124, 128, 144, 145, 167, 190, 203, 210, 212, 215, 216, 222, 226, 235, 239, 255, 258, 275, 278, 280, 281, 291, 292, 295, 305, 307, 313, 316, 317, 321, 322, 323, 327, 329, 335, 339, 345, 348, 352, 353, 354, 359 ve 381.	37, 71, 73, 83, 87, 92, 94, 99, 127, 128, 144, 145, 167, 190, 195, 203, 215, 216, 226, 239, 240, 255, 258, 275, 278, 280, 281, 283, 291, 292, 295, 305, 307, 313, 316, 317, 321, 322, 323, 327, 329, 335, 345, 348, 352, 353, 354, 358, 369, 381 ve 389.	37, 73, 83, 87, 92, 99, 127, 128, 144, 145, 167, 190, 203, 215, 216, 226, 239, 255, 258, 275, 278, 280, 281, 291, 292, 295, 305, 307, 313, 316, 317, 321, 322, 323, 327, 329, 335, 345, 348, 352, 353, 354 ve 381.

Tablo 1'de kodlayıcı 1 ve kodlayıcı 2'nin ön değerlendirmesi sonucunda, araştırmanın amacı ile örtüşen makalelerin numaraları yer almaktadır. Kodlayıcı 1 ile kodlayıcı 2'nin ön değerlendirme sonuçlarına göre makalelerin 43 tanesi birbiri ile örtüştüğü belirlenmiştir.

Son değerlendirme aşamasında ise iki kodlayıcının yaptığı görüşme sonucunda 129 makale yeniden değerlendirilmiştir. Özellikle fikir ayrılığı olan makalelerin üzerinde derinlemesine durulmuştur. Son değerlendirme aşamasının sonucunda ise 47 makale'nin (Tablo 2) bibliyometrik analiz için araştırmanın amaçlarıyla örtüştüğü şeklinde ortak bir fikir oluşturmuştur.

Tablo 2. Dahil edilme ve hariç tutulma kriterlerine göre fikir birliğine varılan makale numaraları

37	93	145	215	255	281	307	322	335	354
73	99	167	216	258	291	313	323	345	381
83	127	190	226	275	292	316	324	348	
87	128	203	235	278	295	317	327	352	
92	144	210	239	280	305	321	329	353	

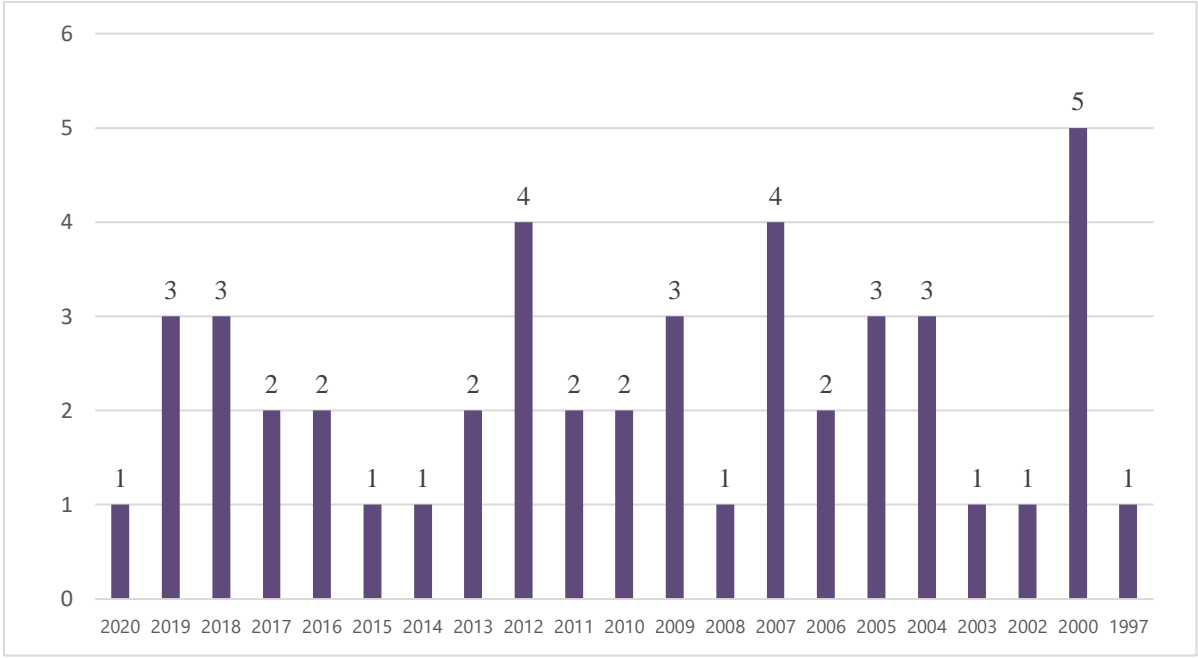
Diğer taraftan nitel veri analizinde bulguların doğrulanması ve güvenilirlik sağlanması önemli adımlardan biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda bulguların doğrulanması, için araştırmacıların takip edeceği çeşitli yollar bulunmaktadır. Aynı veri setinde alan uzmanı kodlayıcılar tarafından kodlanması ve bu kodlayıcıların birbirleriyle benzerlik göstermesi bunlardan biridir. Benzerlik oranı, nitel araştırmalarda verilerin güvenilirliğini oluşturmaktadır. Miles ve Huberman'a (1994) göre kodlayıcılar arası görüş birliği en az % 80 olması önerilmektedir. Bu bağlamda son değerlendirme sonunda belirlenen toplam 47 makalenin 43 tanesi ön değerlendirme aşamasında her iki kodlayıcının sonuçlarıyla örtüşmektedir. Miles ve Huberman'a (1994) göre ön değerlendirme sonunda kodlayıcılar arasında %89'lık bir görüş birliğinin sağlandığı söylenebilir. Son değerlendirme sonunda ise fikir ayrılıkları üzerinde görüşmeler yapılmış ve ortak fikir birliği kurularak, bibliyometrik analiz yapılacak toplam 47 makale belirlenmiştir.

BULGULAR

1. Araştırmaların yıllara göre dağılımı

1995 yılından itibaren SCOPUS veri tabanında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması konusundaki uluslararası alan yazında yapılan çalışmalar, yayımlandığı yıl açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular Şekil 2'de gösterilmiştir.

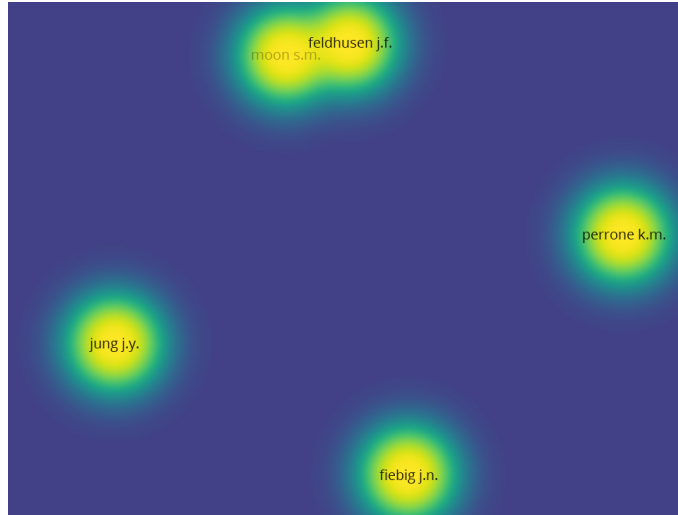

Şekil 2. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması üzerinde yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı

Şekil 2'ye göre 1995 ile 2021 yılları arasında toplam 47 adet çalışmaya rastlanmıştır. Buna göre 2020, 2015, 2014, 2008, 2003, 2002 ve 1997 yıllarında 1'er tane; 2017, 2016, 2013, 2011, 2010 ve 2006 yıllarında ise 2'şer tane çalışmaya rastlanılmıştır. 2019, 2018, 2009, 2005 ve 2004 yıllarında ise 3'er çalışmanın yayınlandığı belirlenmiştir. Son olarak 2012 ve 2007 yıllarında 4'er çalışma; 2000 yılında ise 5 adet çalışmanın alan yazına kazandırıldığı belirlenmiştir. Buna karşın 2021 yılında konuya ilişkin makaleye rastlanmamıştır.

2. Alanyazına en fazla katkı sağlayan araştırmacılar

1995 yılından itibaren SCOPUS veri tabanında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması konusundaki uluslararası alan yazında yapılan çalışmalar, alan yazına katkı sağlayan yazarlar açısından incelenmiştir. Buna göre en az iki çalışma ile alan yazına katkı sağlayan yazar yoğunluk diyagramı Şekil 3'de gösterilmiştir.

Şekil 3. SCOPUS veri tabanına göre özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması konusundaki alan yazına en fazla katkı sağlayan yazarlar

Şekil 3'de yer alan yazar yoğunluk diyagramına göre Moon, S. M., Feldhusen, J. F., Perrone, K. M., Jung, J. Y. ve Fiebig, J. N.'nin en az iki makale ile diğer yazarlardan daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir.

Özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik alan yazına katkı sağlayan yazarların, yaptığı çalışma ve atıf sayıları Tablo 3'de gösterilmiştir.

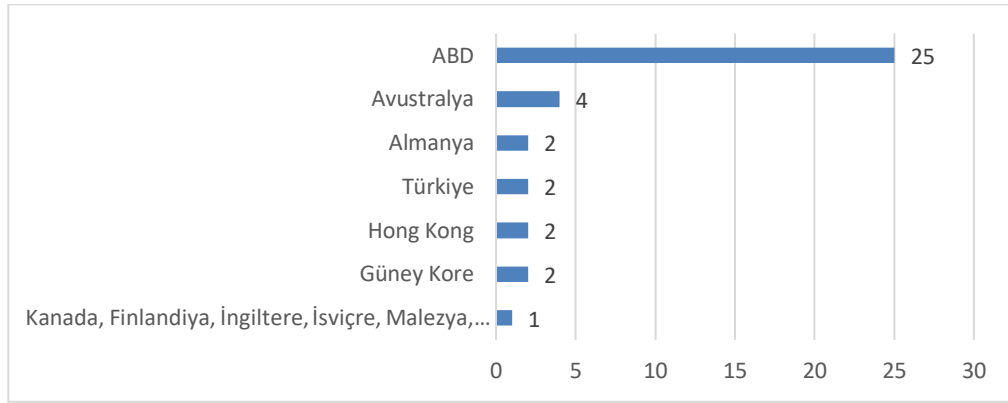
Tablo 3. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması üzerine yapılan çalışma ve atıfların yazarlara göre sayıları

Çalışma/ya/nın			
Yazarları	Sayısı	Yapılan atıf sayısı	Adı
Moon, S. M.	2	81	1) Specialized Counseling Services for Gifted Youth and Their Families: A Needs Assessment (1997) 2) Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-based counseling center (2006)
Feldhusen, J. F.	2	36	1) Specialized Counseling Services for Gifted Youth and Their Families: A Needs Assessment (1997) 2) Parent Identification of the Talents of Gifted Students (2000)
Perrone, K. M.	2	29	1) Perceived barriers to and supports of the attainment of career and family goals among academically talented individuals (2004) 2) A longitudinal examination of career expectations and outcomes of academically talented students 10 and 20 years post-high school graduation (2010)
Jung, J. Y.	2	25	1) Giftedness as a Developmental Construct That Leads to Eminence as Adults: Ideas and Implications From an Occupational/Career Decision-Making Perspective (2012) 2) The Occupational/Career Decision-Making Processes of Intellectually Gifted Adolescents From Economically Disadvantaged Backgrounds: A Mixed Methods Perspective (2019).
Fiebig, J. N.	2	12	1) Longitudinal change and maternal influence on occupational aspirations of gifted female American and German adolescents (2011) 2) Gifted American and German Early Adolescent Girls: Influences on career orientation and aspirations (2003)
Kerr, B. Kurpius, S. E. R.	1	62	1) Encouraging talented girls in math and science: Effects of a guidance intervention (2004)
Caleon, I. S. Subramaniam, R.	1	58	1) Attitudes towards science of intellectually gifted and mainstream upper primary students in Singapore (2008)
Borland, J. H. Schnur, R. Wright, I.	1	49	1) Economically disadvantaged students in a school for the academically gifted: A postpositivist inquiry into individual and family adjustment
Yoo, J. E.	1	46	1) Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-based counseling center (2006)
Kelly, K. R.	1	35	1) Specialized Counseling Services for Gifted Youth and Their Families: A Needs Assessment (1997)
Boston, J. S.	1	22	1) How Do We Encourage Gifted Girls to Pursue and Succeed in Science and Engineering? (2018)

Tablo 3'ye göre özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin kariyer planlamasına ilişkin alan yazına Moon, S. M., Feldhusen, J. F., Perrone, K. M., Jung, J. Y. ve Fiebig, J. N. 'in 2'şer adet çalışma ile; Kerr, B., Kurpius, S. E. R., Caleon, I. S., Subramaniam, R., Borland, J. H., Schnur, R., Wright, I., Yoo, J. E., Kelly, K. R. ve Boston, J. S. 1'er çalışma ile katkı sağlamıştır. Konuya ilişkin en fazla atıf alan yazarlar ise 81 ile Moon, S. M., 62 ile Kerr, B. ve Kurpius, S. E. R. olduğu görülmektedir.

3. Alanyazına katkı sağlayan ülkelerin dağılımı

1995 yılından itibaren SCOPUS veri tabanında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması konusundaki uluslararası alan yazında yapılan çalışmaların ülkelere göre dağılımı incelenmiştir. Elde edilen bulgular Şekil 4'de gösterilmiştir.

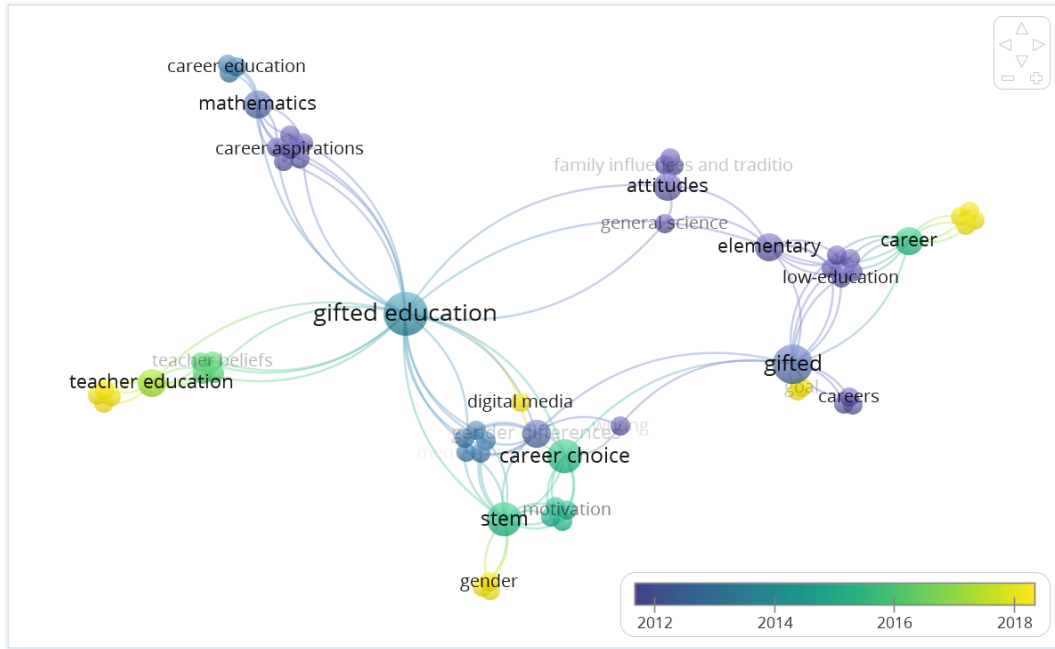

Şekil 4. Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması konusunda yapılan çalışmaların ülkelere göre dağılımı

Şekil 4'e göre SCOPUS veri tabanında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlamasına yönelik alan yazına Amerika Birleşik Devletlerinden 25, Avustralya'dan 4, Almanya, Hong Kong ve Güney Kore'den 2 çalışmaya rastlanmıştır. Benzer şekilde Türkiye'den *Impact of digital media on gifted students' career choices* ve *Gifted students' purpose in life* isimli iki çalışmaya rastlanmıştır. Diğer ülkelerden ise (Kanada, Finlandiya, İngiltere, İsviçre, Malezya, Hırvatistan, Hollanda,..., Polonya) birer çalışmaya rastlanmıştır.

4. Yapılan çalışmaların konu ağı haritası

Özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması üzerindeki çalışmaların (1995-2021) anahtar kelimelerinden faydalanarak bir ağ yapısı ortaya koymak amacıyla VOSviewer programı kullanılmıştır.

Şekil 5. SCOPUS Veri Tabanına Göre Özel Yetenekli Ortaokul Öğrencilerinin Kariyer Planlaması ile ilgili Yapılan Çalışmaların Anahtar Kelime Ağı

SCOPUS veri tabanında ilgili konu kapsamındaki 47 makaleden toplam 91 farklı anahtar kelime, VOSviewer programıyla yapılan analizler sonucunda 9 küme (Cluster) altında toplanmıştır. Özel yetenekli öğrencilerin; öğretmenleri, cinsiyet farklılıkları, ebeveynlerine ilişkin demografik özellikleri, dezavantajlı olup olmama durumları ve kariyer seçimlerini etkileyen etmenler bu kümelemelerden/sınıflamalardan bazılarıdır. Bu sınıflamalar daha derinlemesine ele alınacak olursa, özel yetenekli öğrencinin kariyer planlamasına yönelik öğretmenlerin mesleki gelişimleri ve öğretmen davranışlarının etkisi; özel yetenekli öğrencilerde cinsiyet farklılıklarının kariyer planlaması üzerindeki etkisi; ebeveynlerin sosyoekonomik durumu, gelenekleri, hedefleri ve öğrenci üzerindeki etkisi; dezavantajlı özel yetenekli öğrencilerin kariyer hedefleri ve özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlamasını şekillendiren/etkileyen etmenlerin ele

alındığı çalışmalar yer almaktadır. Ayrıca Şekil 5 incelendiğinde "Gifted education" kavramı meydana gelen kelime ağında ana kavram olduğu görülmektedir.

SCOPUS veri tabanında özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlaması konusunda en fazla tekrar eden anahtar kelimeler Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Özel Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Planlaması Konusunda En Fazla Tekrar Eden Anahtar Kelimeler

Anahtar kelimeler	Tekrarlanma sıklığı	Bağlantı sayısı
Gifted education	5	24
Gifted	4	15
STEM	3	15
Gifted students	3	12
Career	2	11
Career choise	3	10
Elementary	2	10
Gender differences	2	10
Mathematics	2	10
Teacher education	2	9
Career aspiration	1	7
Early identification	1	7
Enculturation	1	7
Low-education	1	7
Parent involvement	1	7
Self-concept	1	7
Career orientation	1	6
Science educatin	1	6
Career development	2	5
Early career teachers	1	5
Interest	1	5
Career decision-making process	1	4
Disavantage	1	4
Teacher trait	1	4
Professional development	1	4
Career assessment	1	3
Career education	1	3
Career expectation	1	3
Career intervention	1	3
Career outcomes	1	3
Vocational psychology	1	2
Vocational training	1	2

Tablo 4'e göre gifted education, gifted, STEM, gifted students, career, career choise en çok tekrar eden kavramlar olduğu görülmektedir. Diğer taraftan öğrencilerin kariyer planlamalarına ilişkin anahtar kavramların career, career choise/ aspiration/ orientation/ development/ decision-making process/ assessment/ education/ expectation/ intervention/ outcomes kavramları altında toplandığı söylenebilir. Bu bakımdan özel yetenekli öğrencilerle kariyer planlama konusu üzerinde çalışma yürütmeyi amaçlayan araştırmacıların ilgili alan yazın taramasını bu kavramlar üzerinden yürütebilirler. Özel yetenekli öğrencilerin ebeveynleri ile yapılan çalışmalarda low-income, parent education level, parent involvement, poverty ve family influences and tradition kavramlarının kullanıldığı belirlenmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin öğretmenleriyle yapılan çalışmalarda ise teacher education, teacher influences, teacher belief, teacher Professional development ve teacher traits kavramlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bireyin çalışması ve üretim sürecine dâhil olması birçok kuram tarafından öne sürülmüştür (Adler, 2004). Bu bağlamda iş veya meslek bireyin yalnızca yaşamsal aktivitelerin devam ettirilmesi değil, aynı zamanda kişinin yaşam doyumuna ulaşması açısından da gerekli görülmüştür (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005). Türkiye'de 2021 yılı Bireysel Yetenekleri Fark Etme ve Özel Yetenekleri Geliştirme Programı ile birlikte popüler hale gelen özel yetenekli ortaokul öğrencilerin kariyer planlaması üzerine yapılan çalışmaların, gerek ulusal gerekse uluslararası alan yazında oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir.

Bu sebepten mesleki yaşam açısından doyuma ulaşmak için yapılan bir işin aynı zamanda bireysel özelliklere ve dönemin ihtiyaçlarına uygun olması ve bu işi yapmaktan hoşlanıyor olması gibi değişkenler

büyük önem taşımaktadır (MEB, 2021b). Bu bağlamda bibliyometrik analizler alan yazındaki bu eğilimleri ortaya çıkarmak amacıyla oldukça önemli misyonlar üstlenmektedir. Bu bilgiler ışığında mevcut araştırma, özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlamasına yönelik uluslararası alan yazını bazı değişkenler açısından bibliyometrik analiz ile ortaya koymayı hedeflemiştir. Araştırma sonuçları ile bir taraftan ülkemizde alan yazına ilişkin mevcut araştırmaları görsel olarak şematize ederken, diğer taraftan uluslararası alan yazında yaşanan gelişmelerin yakından takip edilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca alan yazındaki boşlukların belirlenmesi açısından da önemli çalışmalar olarak görülen bibliyometrik analiz, bu bakımından Türkiye'deki araştırmacılara da ışık tutması beklenmektedir.

Araştırma sonucuna göre uluslararası alan yazında özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin kariyer planlamasına ilişkin anahtar kavramların career choice/ aspiration/ orientation/ development/ decision-making process/ assessment/ education/ expectation/ intervention/ outcomes kavramları altında toplandığı söylenebilir (Smith ve Wood, 2020; Kara, 2019; Jung ve Young, 2019; Lee ve Sriraman, 2012; Watters, 2010). Araştırmacılar, alan yazında yapılan çalışmalara ulaşmak için ya da farklı hedef grubun kariyer planlaması üzerine yapılacak bibliyometrik analiz için araştırmalar bu anahtar kavramlardan yararlanabileceği düşünülmektedir.

Diğer taraftan özel yetenekli ortaokul öğrencilerinde kariyer konusu, 2000 yılından itibaren her yıl ortalama 2 ile 3 arasında makale, uluslararası alan yazına kazandırıldığı belirlenmiştir. Gerek mevcut araştırma bulguları gerekse alan yazındaki araştırma bulguları (Chen ve Wong, 2013; Greene Burton, 2016) dayanarak özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin kariyer planlaması konusuna ilişkin alan yazının daha fazla zenginleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yine araştırma bulgularına göre Moon, S. M., Feldhusen, J. F., Perrone, K. M., Jung, J. Y. ve Fiebig, J. N.'nin ikişer makale ile alan yazına daha fazla katkı sağladığı belirlenmiştir. Ülkeler bazında alan yazına en fazla katkı sağlayan ABD olarak görülmektedir. Bu durum ABD'nin başta STEM meslekleri olmak üzere genç nesli katma değeri olan mesleklere teşvik etme politikalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ülkemizden de alan yazına katkı sağlayan araştırmacıların yer aldığı görülmektedir.

İlgili alan yazında yapılan çalışmalar özel yetenekli öğrencilerin; öğretmenleri, cinsiyet farklılıkları, ebeveynlerine ilişkin demografik özellikleri, dezavantajlı olup olmama durumları ve kariyer seçimlerini etkileyen deneysel çalışmalar açısından sınıflandığı söylenebilir. Bu sınıflamalar daha derinlemesine ele alınacak olursa, özel yetenekli öğrencinin kariyer planlamasına yönelik öğretmenlerin mesleki gelişimleri ve öğretmen davranışlarının etkisi; özel yetenekli öğrencilerde cinsiyet farklılıklarının kariyer planlaması üzerindeki etkisi; ebeveynlerin sosyoekonomik durumu, gelenekleri, hedefleri ve öğrenci üzerindeki etkisi; dezavantajlı özel yetenekli öğrencilerin kariyer hedefleri ve özel yetenekli öğrencilerin kariyer planlamasını şekillendiren/etkileyen etmenlerin ele alındığı çalışmalar yer almaktadır.

Bibliyometrik araştırmalar alan yazında yapılan çalışmaları geniş bir perspektifle incelemektedir. Bu bakımdan bibliyometrik analiz sonuçları gerek alan yazındaki mevcut durum gerekse alan yazındaki boşlukların veya eksikliklerin belirlenmesi noktasında oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. Bu bakımdan mevcut araştırmada bibliyometrik analiz sonucuna göre özel yetenekli ortaokul öğrencilerin kariyer planlamasında; ebeveynlerin (Perrone vd., 2004; Borland, Schnur ve Wright, 2000), okul rehber öğretmenlerinin (Smith ve Wood, 2020), çeşitli öğretim tekniklerinin (Kara, 2019) ve demografik özelliklerin (Jung ve Young, 2019) etkisi üzerinde durulduğu görülmektedir. Ayrıca öğretim programından mezun olduktan sonra özel yetenekli öğrencilerin mevcut kariyerlerine ilişkin araştırmalara da rastlanmıştır (Hany ve Grosch, 2007). Ancak alan yazındaki bu çalışmaların sayısı artırılarak ilgili konu hakkında daha fazla derinliğin kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Diğer taraftan Watters (2010), özel yetenekli öğrencilerin kariyer seçimlerinde bilişsel-kişisel ve çevresel etmenlerin etkili olduğunu ifade etmiştir. MEB (2021) ise özel yetenekli öğrencilerin gerek nitel gerekse nicel değerlendirme araçlarından faydalanarak öğrencilerin kendilerini tanımalarına imkân sağlayan fırsatlar yaratmanın, olası kariyer seçenekleri hakkında bilgi sağlamak ve eksik ve yetersiz bilgilerden kaynaklanan yanlış yönelimin önüne geçeceğini iddia etmiştir. Bu bakımdan alan yazında özel yetenekli öğrencilerin kendi kimliklerini fark edeceği çalışmaların daha da yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

Bununla birlikte özel yetenekli öğrencilere rehberlik eden öğretmenin sınıfa getirdiği bilgi ve deneyimin kalitesine ve bu bilginin onların ihtiyaçlarını karşılaması önemli görülmektedir (Watters, 2010). Ancak özel yetenekliler öğretmenin tek başına bunu karşılaması mümkün olmayabilir. Bu bakımdan özel yetenekli öğrencinin kariyer planlama sürecinde çeşitli sektörlerden alan uzmanlarının ders ortamında yapacağı katkı öğrenciler üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Nitekim Melber (2003), özel olarak bir müze programı ile özel yetenekli öğrencilerin bilim kariyerine yönelik tutumlarında, bilimsel çalışma ve bilim insanlarını anlamada ve katılımcıların müzeciliğe yönelik bilişsel bilgilerinde önemli artışlar gözlenmiştir. Müze dışında günlük yaşamdan çeşitli kurum ve kuruluşlara yapılacak alan gezileri ya da farklı sektörlerden uzman kişilerin sınıf ortamına gelerek öğrencilere yönelik farkındalıkları üzerine yapılacak çalışmaların yaygınlaştırılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Abu Yazid, A. B., & Aliza, A. (2009). Sokongan psikologikal dan sosio-emosi pelajar pintar cerdas. In M. I. Noriah, A. M. Rosadah, & M. Y. Siti Fatimah (Eds.), *PERMATAPintar: Pengalaman UKM*. Bangi: UKM.
- Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı*. In F. T. Verlag (Ed.). K. Şipal (Çev.). Ankara: Say Yayınları.
- Akdoğan, E. M., Koçak, G., & Subaşı, M. (2017). Özel yetenekli çocukların belirlenmesinde okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 8(16), 2-22.
- Akkaya, G., & Ertekin, P. (2021). İki kere farklı bireylere yönelik literatürün görsel olarak incelenmesi: bibliyometrik bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 492-517.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., & Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumunu, iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 115-129.
- Borland, J. H., Schnur, R., & Wright, L. (2000). Economically disadvantaged students in a school for the academically gifted: A postpositivist inquiry into individual and family adjustment. *Gifted Child Quarterly*, 44(1), 13-32.
- Chen, C. P., & Wong, J. (2013). Career counseling for gifted students. *Australian Journal of Career Development*, 22, 121-129.
- Chiesa, R., Massei, F., & Guglielmi, D. (2016). Career decisionmaking self-efficacy change in Italian high school students. *Journal of Counseling and Development*, 94, 210-224.
- Cho-Hee, Y. (2009). Self-regulated learning and instructional factors in the scientific inquiry of scientifically gifted Korean middle school students. *Gifted Child Quarterly*, 53(3), 203-216.
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün zekâlı çocukların eğitimi. In R. Şirin, A. Kulaksızoğlu & AE Bilgili (Ed.), *Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Falagas, M. E., Pitsouni, E. I., Malietzis, G. A., & Pappas, G. (2008). Comparison of PubMed, Scopus, Web of Science and Google Scholar: strengths and weakness. *FASEB Journal*, 22, 338-342.
- Fiebig, J. N., & Beauregard, E. (2011). Longitudinal change and maternal influence on occupational aspirations of gifted female American and German adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 34(1), 45-67.
- Genç, M.A. (2016). Üstün yetenekli bireylere yönelik eğitim uygulamaları, *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 49-66 Aralık 2016 <http://jgedc.org>
- Greene Burton, M. (2016). Career and life planning for gifted adolescents. In M. Neihart, S. I. Pfeiffer & T. L. Cross (Eds.), *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* (2nd ed., pp. 259- 268). Waco, TX: Prufrock Press.
- Güleç, S., Karaburçak, S., Tatar, V., & Akalan, C. (2020). Özel yetenekli lise öğrencilerinin pozitif kariyer planlama tutumlarının incelenmesi ve normal gelişim gösteren populasyon ile karşılaştırılması. *The Journal of Social Sciences*, 4(7), 318-327.
- Hany, E. A., & Grosch, C. (2007). Long-term effects of enrichment summer courses on the academic performance of gifted adolescents. *Educational Research and Evaluation*, 13(6), 521-537.
- Ishak, N. M., & Abu bakar, A. Y. (2014). Counseling Services for Malaysian Gifted Students: An Initial Study. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 36, 372-383.
- Jae Yup, J., & Marie, Y. (2019). The occupational/career decision-making processes of intellectually gifted adolescents from economically disadvantaged backgrounds: A mixed methods perspective. *Gifted Child Quarterly*, 63(1), 36-57.
- Jung, J. Y., & Young, M. (2019). The occupational/career decision-making processes of intellectually gifted adolescents from economically disadvantaged backgrounds: A mixed methods perspective. *Gifted Child Quarterly*, 63(1), 36-57.
- Kara, N. (2019). Impact of digital media on gifted students' career choices. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 7(2), 99-112.

- Lee, K. H., & Sriraman, B. (2012). Gifted girls and nonmathematical aspirations: A longitudinal case study of two gifted Korean girls. *Gifted Child Quarterly*, 56(1), 3-14.
- MEB (2020). Bilim ve Sanat Merkezleri Güçleniyor. 24/09/2022 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/bilim-ve-sanat-merkezleri-gucleniyor/haber/21827/tr#:~:text=MEB%20C3%96zel%20E%C4%9Fitim%20ve%20Rehberlik,d%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda%20yetenek%20geli%C5%9Firme%20deste%C4%9Fi%20sunmaya> adresinden erişilmiştir.
- MEB (2021a). *Bilim ve Sanat Merkezleri Gelecek Hazırlığı Psikoeğitim Programı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2021b). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Melber, L. M. (2003). Partnerships in science learning: Museum outreach and elementary gifted education. *Gifted Child Quarterly*, 47(4), 251-258.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ng, S. F., & Sandiyao, S. (2005). Masalah sosio-emosi kanak-kanak pintar cerdas. *Masalah Pendidikan Universiti Malaya*, 28(1), 5-12.
- Noriah, M. I., & Abu Yazid, A. B. (2010). Psychological issues and the need for counseling services among Malaysian gifted students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 665-673.
- Perrone, K. M., Civileto, C. L., & Webb, L. K. (2004). Perceived barriers to and supports of the attainment of career and family goals among academically talented individuals. *International Journal of Stress Management* 11(2), 114-131.
- Rački, Ž., Škugor, A., & Sablić, M., (2018). A longitudinal study of the social nature of the construct of giftedness in adulthood. *Drustvena Istrazivanja*, 27(2), 261-280.
- Renzulli, J. S. (1981). The Revolving-door model: A new way of identifying the gifted. *Phi Delta Kappan*, 62(9), 648-49.
- Roemer, R. C., & Borchardt, R. (2015). *Meaningful metrics: A 21st century librarian's guide to bibliometrics, altmetrics, and research impact*. Association of College and Research Libraries.
- Sawitri, D. R., Creed, P. A., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2014). Parental influences and adolescent career behaviours in a collectivist cultural setting. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 14, 161-180.
- Smith, C. K., & Wood, S. M. (2020). Supporting the career development of gifted students: New role and function for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 57(10), 1558-1568.
- Sovet, L., & Metz, A. J. (2014). Parenting styles and career decision-making among French and Korean adolescents. *Journal of Vocational Behavior*, 84, 345-355.
- Speirs Neumeister, K. L., Williams, K. K., & Cross, T. L. (2009). Gifted high school students perspectives on the development of perfectionism. *Roeper Review*, 31(4), 198-206.
- Stewart, P. M. (1999). Adrenal cortex. *Current Opinion in Endocrinology, Diabetes and Obesity*, 6(3), 177.
- Sürücü, M., Konaş, H., & Bacanlı, F. (2015). Üstün yetenekli ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 801-820.
- Tomlinson, S. (2008). Gifted, talented and high ability: Selection for education in a one dimensional world. *Oxford Review of Education*, 34(1), 59-74.
- Toprakçı, E. (2016). Eğitimbilim Pedandragoji. içinde *Eğitimbilim Pedandragoji*, 130-173. (Ed.: Erdal Toprakçı) Ankara: Ütopya Yayınevi
- Toprakçı, E. (2021) 'Değerlerli' uzaktan öğretim, *Hürriyet Gazetesi*, Ocak 04, 2021 09:34, Erişim: <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/degerlerli-uzaktan-ogretim-41705164>
- Touron, J., Touron, M., & Silvero, M. (2005). The center for talented youth Spain: An initiative to serve highly able students. *High Ability*, 15, 121-135.
- Vialle, W., Heaven, P. C. L., & Ciarrochi, J. (2007). On being gifted, but sad and misunderstood: social, emotional, and academic outcomes of gifted students in the Wollongong youth study. *Educational Research & Evaluation*, 13(6), 569-586.
- Watters, J. J. (2010). Career decision making among gifted students: The mediation of teachers. *Gifted Child Quarterly*, 54, 222- 238.
- Yoo, J. E., & Moon, S. M. (2006). Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university-based counseling center. *Gifted Child Quarterly*, 50(1), 52-61.
- Yu, H. P., & Jen, E. (2021). The gender role and career self-efficacy of gifted girls in STEM areas, *High Ability Studies*, 32(1), 71-87.